

Arturo Stenico, De Etruskische en Romeinse schilderkunst, J. M. Meulenhoff, Amsterdam, 1962, f 5,90

Deze uitgave is de tweede aflevering van de Meulenhoff kunstgeschiedenis: De schilderkunst van het Westen in 12 deeltjes, onder leiding van André Held en D. W. Bloemena.

Behalve in Nederland, verschijnt deze serie ook in Frankrijk, Engeland, de Verenigde Staten, Italië, Duitsland, Denemarken, Finland, Noorwegen en Zweden. De opzet van deze uitgave is een verzameling reproducties te geven uit de schilderkunst van het Westen, gedurende een tijdvak van meer dan twintig eeuwen. De deeltjes bevatten een aantal reproducties - 64 in kleuren en 112 in zwart-wit - maar ook de noodzakelijke toelichting en beschouwingen. Een lijst van afbeeldingen en technische gegevens is op handige wijze toegevoegd.

Het hierbij aangekondigde tweede deel behandelt de Etruskische schilderkunst, zoals we die leren kennen uit de verschillende graven, de grafschilderingen in Zuid-Italië en de Romeinse schilderkunst. Van de Etruskische fresco's vindt men de meeste in de necropolis van Tarquinia. Van de zestig met fresco's versierde graven zijn er evenwel nog maar twintig over. De keus van Arturo Stenico wijkt dan ook niet veel af van de afbeeldingen en beschrijvingen elders. Ik wijs in dit verband op: Het Raadsel der Etruriërs, door Sybille von Cles-Reden.

Voor de Romeinse reproducties levert natuurlijk Pompeji een schat van gegevens. Verscheidene van die muurschilderingen zijn verdoekt, of op paneel gebracht te bewonderen in het Nationaal museum te Napels. De gereproduceerde mozaïeken kan men vinden in het Nationaal Romeins museum te Rome. Al met al kan dit deeltje zeker geslaagd heten en biedt het de belangstellenden in de Etruskische en Romeinse schilderkunst een waardevolle verzameling. Ik vind het evenwel jammer, dat niet meer afbeeldingen in kleur zijn.

Maar dan zou de prijs ook niet zo laag kunnen zijn!

H. Baayen

* * *

Serie Praktische wenken. Deel B 1, M. Gerretsen. Praktische wenken voor het klasgesprek. In opdracht van de Stichting Onderwijs Oriëntatie. Besteladres: postbus 39, Groningen. f 1,90

Het is nog niet zo lang geleden, dat men als jong aankomend docent, bij het bezoek aan de inspecteur, de raad kreeg, bij het lesgeven de kinderen zelf zo weinig mogelijk aan het woord te laten komen. Deze vermanende woorden waren natuurlijk goed bedoeld en niet zonder praktische betekenis. Voordat een klas rijp is - of liever gezegd, voordat men als docent zelf rijp is - voor het experiment van de discussietechniek, moet men de klas goed in de hand hebben.

Toch is het beeld van de leraar die praat en de leerlingen die zwijgen, zeker geen didactisch maximum waarnaar gestreefd dient te worden. Het beginsel

van de zelfwerkzaamheid, waardoor zo veel mogelijk de leerlingen zelf tot activiteit worden gebracht, is tegenwoordig reeds lang niet meer revolutionair en beperkt zich ook niet meer tot de praktijk van de vernieuwingsscholen. Wie wel eens met amerikaanse collega's in contact is gekomen, kent de verbazing die ontstaat, wanneer men vertelt, dat men in de geschiedenisles gewoonlijk het hele uur lang zelf aan het woord is.

Nu is een klassegelsgrek niet alleen iets wat men moet willen, maar ook iets wat men moet kunnen. Het is niet alleen een techniek maar ook een kunst. En Nietzsche schreef reeds: Kunst kömmt von können und nicht von wollen, sonst hiess es Wulst. Ik weet niet of de praktische wenken van Mej. Gerretsen voor de geschiedenisleraar veel practisch belang hebben. Zij zijn niet voor hem geschreven, zijn meer voor het lager onderwijs dan voor het middelbaar onderwijs bestemd. De thema's die als discussieobject zijn gekozen, zijn eigenlijk geen van allen bruikbaar voor de geschiedenisles. Het boekje is echter geschreven aan de hand van een aantal ervaringen endaar door gaat er een zekere stimulerende werking van uit. Men is als docent toch ook weinig gebaat met een aantal nauwkeurig voorgeschreven voorbeelden om over te nemen. Wanneer men zó een klassegelsgrek wil beginnen, loopt de zaak feilloos mis. Wanneer ik een persoonlijke ervaring mag toevoegen aan de ervaringen van de schrijfster is het deze: als voorwaarde om tot een klassegelsgrek te komen lijkt mij noodzakelijk, de voorbespreking van het thema in een kleine groep, die als forum in discussievorm het vraagstuk bespreekt. Pas dan is de situatie rijp voor een algemeen gesprek. De rol die de leraar hierbij speelt is, zich zoveel mogelijk onzichtbaar te maken. Of het experiment al of niet slaagt, is niet zo zeer afhankelijk van de wijze, waarop hij het experiment leidt, als wel van de wijze waarop hij het voorbereidt: de keuze van het juiste thema ende juiste inleiders. Voldoet deze, dan staat men telkens weer verbaasd over eigen overbodigheid.

Het lijkt mij van belang, wanneer in Kleio eens een aantal andere ervaringen van collega's ter sprake kunnen komen. Zeer interessante gezichtspunten over dit thema vindt men o.a. in het door de drie pedagogische studiecentra uitgegeven boekje „Discussie in school en bedrijf” dat al weer enkele jaren geleden verschenen is.

A. C. Henny

* * *

J. Nota, Filosofie der geschiedenis, 173 blz. bibliografie en personenregister, Romen, Roermond-Maaseik 1962, f 9.-

Het doceren van de geschiedenis van de filosofie dwong de schrijver zich te bezinnen op de geschiedenis, in het bijzonder op de filosofie hiervan. Deze stof wordt in vier hoofdstukken behandeld. Vooral de laatste twee hoofdstukken zijn interessant. Onder de titel „De geschiedenis als gebeuren - de zin der geschiedenis” wordt uiteengezet, hoe men steeds opnieuw getracht heeft de zin der geschiedenis te achterhalen. Een aantal wijsgeren passeert